

7. Závěr

V posledních pěti letech se intenzita plodnosti v České republice zvýšila na nejvyšší hodnotu za více než dvě dekády. Díky nižšímu počtu žen v reprodukčním období byly ovšem absolutní počty živě narozených dětí na nižších hodnotách než v letech 2007 až 2010, kdy byla úhrnná plodnost nižší. Míry plodnosti vzrostly u svobodných i vdaných žen, ve všech pořadích narození a z pohledu věku zejména u třicátnic. Nárůst průměrného věku matek při narození dítěte se zpomalil, když mezi roky 2011 až 2015 stoupl pouze z 29,7 na 30,0 let. Pokračoval trend snižování počtu dětí narozených vdaným ženám, i když se stále jednalo o nadpoloviční počet. Podíl dětí narozených mimo manželství vzrostl z 31,7 % v roce 2005 na 47,8 % o deset let později. Vyšší zastoupení nemanželských dětí bylo u dětí prvního pořadí, mladších matek a u matek s nižší úrovní vzdělání. Podíl ovšem rostl ve všech sledovaných socio-demografických skupinách.

Poprvé v historii sčítání obyvatel České republiky, kde se zjišťovala plodnost, se konečná plodnost některé generace žen dostala pod hodnotu dvou dětí na jednu ženu. Z dat SLDB 2011 vyplynulo, že ženám narozeným v roce 1960 a mladším se v průměru narodily méně než právě dvě děti. Kohortní plodnost se snižovala s rostoucím nejvyšším ukončeným vzděláním ženy. Z pohledu národnosti dosahovaly ženy hlásící se k polské, moravské a slovenské národnosti vyšší úroveň kohortní plodnosti než ženy s českou národností. Rozdíly v úrovni kohortní plodnosti podle náboženské víry byly poměrně nízké, obecně dosahovaly vyšších hodnot věřící ženy, kteří se hlásily k některé církvi.

Na krajské úrovni byly rozdíly mezi kraji podle průměrného věku matek při narození dítěte nízké. V průměru nejstarší matky rodily v Hlavním městě Praze, naopak nejmladší v Ústeckém kraji. O něco významnější mezikrajské rozdíly byly zjištěny u úhrnné plodnosti. Nejvyšší intenzitu plodnosti měl v posledních pěti letech Středočeský kraj, zatímco nejnižší úroveň úhrnné plodnosti byla v posledních dvou letech v Karlovarském kraji. Nejvýraznější diference v krajích byly naměřeny u podílu dětí narozených mimo manželství, který dosahoval nejnižších hodnot ve Zlínském kraji a naopak nejvyšších v Karlovarském.

V evropském kontextu se intenzita plodnosti v České republice přiblížila průměru za Evropskou unii. Podobně jako u nás, tak i v celém makroregionu východní Evropy úroveň plodnosti vzrostla. Státy severní a západní Evropy však stále dosahovaly vyšších hodnot úhrnné plodnosti, některé z nich i okolo dvou dětí na jednu ženu (např. Francie). Časování rození dětí do vyššího věku matek se v posledních pěti letech projevuje již jen mírně nejen v České republice, ale i v rámci celé EU. Hodnota za Evropskou unii byla o 0,5 roku vyšší než u nás. Obdobně jako kraje České republiky, tak i evropské státy byly nejvíce diferencované odlišným podílem dětí narozených mimo manželství. Hodnoty v Evropské unii se lišily v rozmezí od několika procent v Řecku až po více než dvě třetiny na Islandu. Náš stát se v tomto ohledu pohyboval v mírně nadprůměrných hodnotách (průměr za Evropskou unii byl 40,0 % v roce 2012).

Další vývoj úrovně plodnosti v Česku bude zejména záviset na ekonomické situaci, nastavení rodinné a sociální politiky v souvislosti s podporou rodin s dětmi a s možnostmi harmonizace rodinných a pracovních rolí zejména v případě vzdělanějších žen (větší rozšíření zkrácených pracovních úvazků, dostupnost mateřských školek a zařízení pro ještě menší děti).